

Netwerk Palliatieve Zorg Waasland vzw
Brugsken 27 - Bus 1, 9100 Sint-Niklaas
T. 03 776 29 97 - F. 03 776 40 81
info@npzw.be

Netwerk Palliatieve Zorgen Aalst-Dendermonde-Ninove vzw
O.L.Vrouw-Kerkplein 30, 9200 Dendermonde
Dendermonde : T. 052 21 54 34 - F. 052 21 55 60
Aalst : T. 053 21 40 94 - F. 053 70 53 50
info@npzadn.be

Netwerk Palliatieve Zorg Gent-Eeklo vzw
Jubileumlaan 221, 9000 Gent
T. 09 266 35 00 - F. 09 233 93 90
npz.genteeklo@scarlet.be

Het Leven Helpen vzw
Netwerk Palliatieve Zorg Zuid-Oost-Vlaanderen
Sint Walburgastraat 9, 9700 Oudenaarde
T. 055 20 74 00 - F. 055 20 87 82
info@hetlevenhelpen.be

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt dankzij de steun van :

Rol en betekenis van de kinesitherapeut in de palliatieve zorg

Deze brochure is een initiatief van
Netwerken Palliatieve Zorg Oost-Vlaanderen
i.s.m. Werkgroep Kinesitherapeuten en Palliatieve zorg

Wat is palliatieve zorg ?

(naar de definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie, 2002)

Beste,

Palliatieve zorg is een continu samengaan van familie, omgeving en professionele hulpverleners met de palliatieve patiënt / bewoner. De plaats waar palliatieve zorg geboden wordt kan verschillend zijn, afhankelijk van de wens van de palliatieve patiënt / bewoner en de draagkracht van zijn omgeving. Deze totaalzorg op maat vraagt van elke zorgverlener ongeacht zijn / haar discipline kennis en vaardigheden. Bij het woord zorgverlener denkt ieder van ons in de eerste plaats aan de huisarts, geneesheer-specialist en de verpleegkundigen. Toch zijn er nog heel wat andere zorgverleners die in deze laatste levensfase een meerwaarde kunnen bieden aan de patiënt.

De Oost-Vlaamse Netwerken Palliatieve Zorg in samenwerking met de kinesitherapeuten Oost-Vlaanderen willen in deze brochure de focus leggen op de rol en de betekenis van de kinesitherapeut in de palliatieve zorgverlening.

De overheid heeft het belang van deze discipline recent nog onderstreept door een aanpassing van de nomenclatuur in de thuiszorg waardoor de thuisverzorgde palliatieve patiënt (geldt dus niet voor rustoordbewoners!) geen remgeld wordt aangerekend.

Met deze brochure hopen we een leidraad te bieden en ondersteunend te zijn naar patiënt, mantelzorg en professionele hulpverleners.

Bij vragen na het lezen van deze brochure kan men steeds terecht bij de kinesist naar keuze, de huisarts of het regionale Netwerk Palliatieve Zorg.

‘Palliatieve zorg is een benadering die de kwaliteit van het leven verbetert van patiënten en hun naasten die te maken hebben met een levensbedreigende aandoening, door het voorkomen en verlichten van lijden, door middel van vroegtijdige signalering en zorgvuldige beoordeling en behandeling van pijn en andere problemen van lichamelijke, psychosociale en spirituele aard.’

Bij palliatieve zorg:

- is niet de genezing van de patiënt / bewoner het doel, maar een zo hoog mogelijke kwaliteit van leven, waardoor het ziekteverloop mogelijk positief beïnvloed kan worden
- is de dood een normaal, natuurlijk proces, dat niet vertraagd of versneld wordt
- is er niet alleen aandacht voor lichamelijke klachten, maar ook voor psychosociale en spirituele noden
- is er ondersteuning voor de patiënt / bewoner en zijn naasten om zo actief en autonoom mogelijk te leven
- is er ondersteuning voor de emoties van de patiënt / bewoner en zijn naasten bij het omgaan met de ziekte en het afscheid nemen
- wordt in team gewerkt om zo veel als mogelijk aan alle noden van de patiënt / bewoner en zijn naasten tegemoet te komen
- is er aandacht voor rouwverwerking bij de nabestaanden

Om comfortzorg en pijnbehandeling te ondersteunen kunnen, ook in de palliatieve fase, behandelingen zoals chemo- en radiotherapie opgestart worden. Palliatieve zorg kan daarbij ook onderzoeken omvatten die nodig zijn om pijn en andere lichamelijke ongemakken te begrijpen en te behandelen.

Specifieke rol en betekenis van de kinesitherapeut in de palliatieve zorg

Na een specifieke opleiding en vanuit een deskundige aanpak kan de kinesitherapeut ondersteuning bieden om het comfort van de palliatieve patiënt / bewoner te verhogen en pijn en ongemakken te helpen bestrijden.

Zijn aanpak en behandelingsfilosofie hebben een gunstige invloed op alle niveaus van het ziek zijn. De kinesitherapeutische benadering brengt comfort, geeft ontspanning en zorgt voor een zekere autonomie van lichaam en geest.

De kinesitherapeut werkt mee aan het welbevinden op fysisch, psychologisch, sociaal en spiritueel vlak:

Aanraken

Het aangeraakt worden kan voldoen aan een blijvende behoefte als mens erkend te worden en kan bovendien de vertrouwensrelatie met de palliatieve patiënt / bewoner versterken.

Wanneer woorden geen betekenis meer hebben, wanneer we geconfronteerd worden met onmacht, verdriet en lijden blijft aanraken als communicatiemiddel zeer belangrijk. Het 'aanraken' – gericht naar de mens in zijn menszijn – is belangrijk. Het gaat niet enkel om de kennis of de actie, het is eveneens luisteren en ontvangen.

Ademhaling

Er bestaat een belangrijke relatie tussen een bemoeilijkte ademhaling en angst en stress. De kinesitherapeut kiest voor de minst belastende behandeling waarbij de palliatieve patiënt / bewoner vrijer kan ademen. Ontspanningsoefeningen kunnen eveneens de kortademigheid gunstig beïnvloeden.

Massage

In de palliatieve zorg is massage vooral gericht op pijnstilling en relaxatie. Daarnaast is het een veelzeggende vorm van communicatie. Door middel van massage kunnen warmte en medeleven worden geuit als woorden tekort schieten.

Aromatherapie

Geuren worden vaak sterker waargenomen door een palliatieve patiënt / bewoner. Het juist aanwenden van etherische oliën – vaak in combinatie met zachte aanraking – kan een gevoel van rust en warmte opwekken.

Mobilisatie

Rekening houdend met de algemene toestand kan de kinesitherapeut met eenvoudige oefeningen de palliatieve patiënt / bewoner helpen zo lang mogelijk autonoom te blijven. Mobilisatie kan zeer waardevol en ondersteunend zijn, ook in de terminale fase.

Positionering / Houdingcontrole

Met eenvoudige tips kan de kinesitherapeut de hulpverleners en mantelzorgers de minst belastende verzorgingshouding aanleren. Vanuit deze educatieve aanpak draagt hij mee zorg voor de zorgenden. De kinesitherapeut helpt de patiënt / bewoner bij het handhaven of herstellen van de stabiliteit van de lichaamshouding of tijdens een activiteit. Deze techniek zorgt voor meer comfort, werkt pijnstillend en bevordert een gemakkelijker ademhaling.

Transferassistentie

Sommige verzwakte personen kunnen niet meer op eigen kracht bewegen, en moeten daarom beroep doen op de kracht van iemand anders. De kinesitherapeut zal de patiënt / bewoner op een zo zacht mogelijke manier verplaatsen en kan de andere hulpverleners tips en instructies geven om hetzelfde te bereiken. Daarbij wordt niet alleen rekening gehouden met de veiligheid en het comfort van de patiënt / bewoner, maar ook met die van de hulpverlener.

Helpend luisteren

Een kinesitherapeut brengt veel tijd door met zijn palliatieve patiënt / bewoner, er ontstaat vaak een hechte relatie. Het is belangrijk open te staan voor het verhaal van de patiënt / bewoner en te trachten als kinesitherapeut 'beschikbaar te zijn'.

Alle opgesomde kinesitherapeutische handelingen kunnen heel wat emoties vrijmaken. Als hulpverlener is hij hiermee voldoende vertrouwd om dit te kunnen opvangen.

Tevens kan hij, bij zwaardere psychische problematiek, de geschikte persoon zijn om gepast en tijdig door te verwijzen.

Oog voor de omgeving

Door zijn regelmatige bezoeken raakt de kinesitherapeut ook vertrouwd met de familie en de dichte omgeving van de palliatieve patiënt / bewoner. Die vertrouwdheid, niet alleen met de palliatieve patiënt / bewoner, maar ook met de sociale situatie en de familie, maakt hem tot een belangrijke schakel in de interdisciplinaire samenwerking.

Technische prestaties

Er zijn in palliatieve kiné technische prestaties mogelijk zoals voetreflexologie, fasciatherapie, craniosacrale therapie en andere. Indien u hierrond vragen zou hebben, kan u contact nemen met een kinesitherapeut van uw keuze.

Interdisciplinaire samenwerking

Om van palliatieve zorg totaalzorg te maken, is interdisciplinaire samenwerking noodzakelijk!

Elke discipline heeft zijn eigen benadering en biedt zijn specifieke zorg. Het is door deze verschillende invalshoeken te combineren en overleg op gang te brengen dat men totaalzorg kan bieden.

Elke zorgverlener kan vanuit zijn opleiding, ervaring en menszijn een belangrijke bijdrage leveren om de palliatieve patiënt / bewoner en zijn omgeving optimale ondersteuning te bieden.

Belangrijke begrippen in deze interdisciplinaire zorg zijn observeren, rapporteren en communiceren. Elke discipline werkt niet enkel op zich, maar werkt samen met de andere disciplines.

Schematisch zouden we dit als volgt kunnen voorstellen:

